३० नोव्हेंबर, १९५०

एस. सी. आर. सर्वोच्च न्यायालय अहवाल ७९९

सेठ प्रेमचंद सत्रमदास

वि.

बिहार राज्य.

[सय्यद फजल अली, मुखर्जी आणि चंद्रसेखर अय्यर न्या.]

बिहार विक्री कर अधिनियम (सन १९४४ चा क्र. ६), कलम २१(३) - महसूल मंडळाला प्रकरण नमूद करण्यास नकार देण्याचा उच्च न्यायालयाचा आदेश - संघराज्य न्यायालयात अपील - दाखलयोग्यता - एकस्व पत्र - पाटणा उच्च न्यायालय - खंड ३१ - "अंतिम आदेश"- उच्च न्यायालयाच्या समुपदेशन अधिकारितेचा वापर करून आदेश.

महसूल मंडळाला प्रकरण नमूद करून उच्च न्यायालयाकडे संदर्भित करण्यासाठी बिहार विक्रीकर अधिनियम, १९४४ च्या कलम २१ (३) अन्वये केलेला अर्ज फेटाळण्याच्या उच्च न्यायालयाच्या आदेशाविरुद्ध संघराज्य न्यायालयात अपील दाखल करता येत नाही. जरी महसूल मंडळाने पारित केलेला अखेरचा आदेश उच्च न्यायालयाने व्यक्त केलेल्या मतावर आधारित असला तरी, जोवर कलम २१ (३) नुसार उच्च न्यायालयाचा असा आदेश समुपदेशक आहे आणि त्यामुळे पक्षकारांचे हक्क बद्ध किंवा बाधित होत नाहीत, तोवर पाटणा उच्च न्यायालयाच्या एकस्व पत्राच्या (लेटर्स पेटंट) खंड ३१ च्या अर्थातर्गत असा आदेश 'अंतिम आदेश' नाही. तसेच, उक्त खंडाच्या अर्थानुसार उच्च न्यायालयाचा असा आदेश

त्याच्या कोणत्याही अपील अथवा मूळ अधिकारक्षेत्राचा वापर करून पारित केलेला नाही.

श्री.महंत हरिहर गिर वि. प्राप्तीकर आयुक्त, बिहार (ए. आय. आर. १९४१ पाटणा २२५) आणि टाटा आयर्न अँड स्टील कंपनी विरूध्द महसूल प्राधिकरण, मुंबई (५० आय. ए. २१२) - लागू केला.

फिरोज शाह काका खेल वि. आयकर आयुक्त, पंजाब (ए. आय. आर. एलएएच १३८) - अमान्य केले .

अपीलिय अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. ६१/१९५०.

एम. जे. सी. क्र. ५/१९४८ मध्ये पाटणा उच्च न्यायालयाच्या दि. ९ सप्टेंबर, १९४८ च्या आदेशावरून अपील (आगरवाल सी. जे. आणि मेरेडिथ, न्या.). हे प्रकरण संघराज्य न्यायालयात अपील करण्यासाठी योग्य होते, या पाटणा उच्च न्यायालयाच्या एकस्व पत्रातील (लेटर्स पेटंट) खंड ३१ अन्वये पाटणा उच्च न्यायालयाने मंजूर केलेल्या प्रमाणपत्रावर हे अपील संघराज्य न्यायालयात अपील क्र. ७१/१९४८ म्हणून मुळात दाखल करण्यात आले होते.

एच. पी. सिन्हा (त्यांच्यासोबत एस. सी. सिन्हा, त्याच्यासोबत).अपीलकर्त्यासाठी

एस. के. मित्रा (एस. एल. छिब्बर, त्याच्यासोबत) उत्तरवादीसाठी.

३० नोव्हेंबर, १९५०. न्यायालयाचा न्यायनिर्णय न्यायमूर्ती फाझल अली यांनी दिला.

फाझल अली, न्या. - बिहार विक्री कर अधिनियम १९४४ (सन १९४४ चा अधिनियम क्र. ६) च्या कलम २१ (३) अंतर्गत, कायद्यांतर्गत केलेल्या निर्धारणाच्या संदर्भानुसार खटला दाखल करण्यासाठी महसूल मंडळाला बोलावण्यास नकार देण्याच्या पाटणा उच्च न्यायालयाच्या दिनांक ९ सप्टेंबर, १९४८ रोजीच्या आदेशावरून हे अपील करण्यात आले आहे.

बिहार विक्री कर अधिनियम १९४४ साली संमत करण्यात आला आणि कायद्याच्या कलम 4 मध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, 'प्रत्येक व्यापारी ज्यांची एकूण उलाढाल' कायदा लागू होण्याच्या अगदी आधीच्या वर्षात रु.५,००० पेक्षा जास्त होती, तो अशा प्रकारे अधिसूचित केलेल्या तारखेनंतर झालेल्या विक्रीवर कायद्यांतर्गत कर भरण्यास जबाबदार असेल." कायद्यांतर्गत व्यापारी, वस्तू आणि विक्रीच्या व्याख्यांचा विचार करता, अपीलकर्ता, जो केंद्रीय सरकारी बांधकामे विभाग आणि पूर्व भारतीय रेल्वेसाठी बऱ्यापैकी व्यापक प्रमाणात कंत्राटी काम करत आहे, तो कलम ४ मध्ये नमूद केलेल्या विक्रेत्याच्या श्रेणीत येतो, यात वाद नाही.कायद्याच्या कलम ७ मध्ये अशी तरतूद आहे की, "कायद्यांतर्गत कर भरण्यासाठी कलम ४ अंतर्गत जबाबदार असलेला कोणताही विक्रेता, कायद्यांतर्गत नोंदणी केल्याशिवाय आणि त्याच्याकडे नोंदणी प्रमाणपत्र असल्याशिवाय, विक्रेता म्हणून व्यवसाय चालू ठेवू शकणार नाही". या तरतुदीच्या अनुषंगाने, अपीलकर्त्याने १९ डिसेंबर १९४४ रोजी नोंदणीसाठी अर्ज दाखल केला आणि २१ डिसेंबर, १९४४ रोजी त्याला नोंदणी प्रमाणपत्र देण्यात आले. दिनांक ८ ऑक्टोबर १९४५ रोजी, विक्रीकर अधिकाऱ्याने अपीलकर्त्याला दिनांक १० नोव्हेंबर १९४५ रोजी त्याचे लेखे सादर करण्यास आणि त्याच्यावर अखेरीस निर्धारण करावयाच्या कराव्यतिरिक्त, रकमेच्या दीडपटापेक्षा जास्त दंड का आकारला जाऊ नये याचे कारण दर्शविण्यासाठी कायद्याच्या कलम १० (५) अंतर्गत नोटीस बजावली. कलम १० (५), ज्या अंतर्गत नोटीस जारी करण्यात आली आहे असे मानले जाते, ते खालील प्रमाणे आहे :-

"आयुक्तकडे आलेल्या माहितीवरून, कोणताही व्यापारी कोणत्याही कालावधीच्या संदर्भात या कायद्यांतर्गत कर भरण्यास जबाबदार आहे आणि तरीही नोंदणीसाठी अर्ज करण्यात जाणूनबुजून अपयशी ठरला आहे असे आयुक्तांचे समाधान झाल्यास, आयुक्त, त्याच्या सर्वोत्तम न्यायनिर्णयाद्वारे, विक्रेत्याला सुनावणीची वाजवी संधी दिल्यानंतर, अशा विक्रेत्याकडून अशा कालावधीच्या आणि सर्व नंतरच्या कालावधीच्या देय असलेल्या कराच्या रकमेचे, जर असेल तर, निर्धारण करेल आणि आयुक्त हे निर्देश देऊ शकतात की विक्रेता, अशा प्रकारे निर्धारित केलेल्या रकमेव्यतिरिक्त, त्या रकमेच्या दीडपटापेक्षा जास्त नसणारी रक्कम दंड म्हणून देईल."

या नोटीशीच्या उत्तरा दाखल अपीलकर्ता विक्रीकर अधिकाऱ्यासमोर हजर झाला, परंतु, १६ मार्च, १९४६ पर्यन्त त्याने अनेक तहकुबी मिळविल्या आणि अखेरीस उपस्थित राहण्यात अपयशी ठरला. त्यानंतर, विक्रीकर अधिकारी यांनी त्यांच्या सर्वोत्तम न्यायनिर्णयानुसार त्यांचे निर्धारण केले आणि त्यांना रु. ४५२६-१३-० इतका कर म्हणून आणि कायद्याच्या कलम १० (५) अंतर्गत निर्धारित केलेल्या रकमेच्या दीडपट रक्कम दंड म्हणून भरण्याचे आदेश दिले. अपीलकर्त्याने त्याच्यावर लादलेल्या निर्धारण आणि दंडाच्या विरोधात आयुक्तांकडे अपील केले, परंतु ६ जून १९४६ रोजी त्याचे अपील फेटाळण्यात आले. त्यानंतर त्यांनी आयुक्तांच्या आदेशाविरोधात महसूल मंडळाकडे पुनरीक्षण याचिका दाखल केली, परंतु ती २८ मे १९४७ रोजी फेटाळण्यात आली.त्यानंतर त्यांनी 28 मे रोजीच्या आदेशामुळे उद्भवलेल्या कायद्याच्या काही प्रश्नांचा संदर्भ उच्च न्यायालयाकडे देण्यासाठी महसूल मंडळाकडे धाव घेतली, परंतु

मंडळाचे सदस्य श्री. एन. बक्षी यांनी त्यांच्या ४ डिसेंबर १९४७ च्या आदेशाद्वारे ही याचिका खालील निरीक्षणांसह फेटाळली.

"माझ्या पूर्वाधिकाऱ्यांच्या आदेशाच्या पुनरावलोकनासाठी कोणतेही प्रकरण सिद्ध झालेले नाही. संदर्भ आवश्यक नाही."

कायद्याच्या कलम २१ मध्ये अशी तरतूद आहे की जर महसूल मंडळाने उच्च न्यायालयाकडे संदर्भ करण्यास नकार दिला तर अर्जदार अशा नकाराविरूद्ध उच्च न्यायालयात अर्ज करू शकतो आणि जर उच्च न्यायालयाला असे नकार न्याय्य असल्याचे समाधान झाले नाही, तर ते महसूल मंडळाला प्रकरण नमूद करण्याची आणि ते संदर्भासाठी उच्च न्यायालयात पाठवण्याची मागणी करू शकते. या कलमात असेही म्हटले आहे की, "अशा कोणत्याही खटल्याच्या सुनावणीनंतर उच्च न्यायालय त्याद्वारे उपस्थित केलेल्या कायद्याच्या प्रश्नावर निर्णय घेईल आणि ज्या कारणांवर असा निर्णय घेण्यात आला आहे ती कारणे समाविष्ट असलेला आपला न्यायनिर्णय देईल आणि अशा न्यायनिर्णयाची प्रत महसुली मंडळाला न्यायालयाच्या शिक्क्यासह पाठवेल..... आणि मंडळ त्यानुसार खटला निकाली काढेल." या कलमानुसार, अपीलकर्त्याने उच्च न्यायालयात अर्ज करून विनंती केली की महसूल मंडळाला प्रकरण नमूद करून ते संदर्भासाठी उच्च न्यायालयात पाठविण्यासाठी बोलावले जाऊ शकते. हा अर्ज हाताळताना, उच्च न्यायालयाने निदर्शनास आणून दिले की मंडळाच्या सदस्याला त्याच्या पूर्वाधिकाऱ्याच्या आदेशाचे पुनरावलोकन करण्यास सांगितले नव्हते, तर केवळ प्रकरण नमूद करण्यास सांगितले गेले होते आणि पुढील निर्देश दिले -

" त्यामुळे, प्रकरण नमूद करण्यासाठी किंवा अर्ज फेटाळण्याचा योग्य आदेश पारित करण्यासाठी हे प्रकरण महसूल मंडळाकडे परत जाणे आवश्यक आहे."

त्यानंतर मंडळाने या प्रकरणाची पुन्हा सुनावणी केली आणि अपीलकर्त्याचा अर्ज फेटाळला आणि प्रकरण नमूद करण्यासाठी आणि तो संदर्भासाठी उच्च न्यायालयात पाठवण्यास नकार दिला. त्यानंतर महसूल मंडळाने प्रकरण नमूद करण्यासाठी अपीलकर्त्याने उच्च न्यायालयात अर्ज केला, परंतु हा अर्ज फेटाळण्यात आला. त्यानंतर त्यांनी फेडरल कोर्टात अपील करण्यासाठी परवानगीसाठी उच्च न्यायालयात अर्ज केला, जो उच्च न्यायालयाने फिरोज शाह काका खेल विरुद्ध आयकर आयुक्त, पंजाब आणि एन. डब्ल्यू. एफ. पी., लाहोर[1] या प्रकरणातील लाहोर उच्च न्यायालयाच्या पूर्णपीठाच्या निर्णयास अनुसरून मंजूर केला.उच्च न्यायालयाने परवानगी देणाऱ्या आदेशात असे निदर्शनास आणून दिले की, लाहोर प्रकरणात प्रिवी कौन्सिलकडे केलेल्या अपीलमध्ये, अपील करण्याच्या क्षमतेबाबत आक्षेप घेण्यात आला होता, परंतु प्रिवी कौन्सिलने गुणवत्तेवर अपील फेटाळताना खालील निरीक्षणे केली होतीः

"आक्षेप गंभीर आहे. सध्याचे असे अपील स्वतः आयकर कायद्याद्वारे अधिकृत नाही हे मान्य आहे. जर तो पर्याय खुला असेल, तर ते लाहोर उच्च न्यायालयाच्या एकस्व पत्राच्या खंड २९ अन्वये, उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने मूळ अधिकारितेचा वापर करून केलेल्या अंतिम निकाल, हुकुम किंवा आदेशाचे अपील असल्यामुळे, न्याय्य असले पाहिजे.आणि हे सध्याचे अपील पूर्णपीठाने इतके न्याय्य असल्याचे म्हटले होते. मंडळासमोर या प्रश्नावर पूर्णपणे

1*ए. आय. आर. १९३१ लाहोर १३८.*

युक्तिवाद केला गेला नाही आणि त्यानुसार न्यायमूर्ती त्यांचे कोणतेही मत व्यक्त करण्यापासून परावृत्त झाले."[2] (2).

लाहोर उच्च न्यायालयाचे मत प्रिवी कौन्सिलने चुकीचे असल्याचे गृहीत धरले नव्हते या वस्तुस्थितीचा मुख्यत्वे प्रभाव अपीलकर्त्याला परवानगी देताना उच्च न्यायालयावर पडला असावा असे दिसते.

या न्यायालयात याचिकेच्या सुनावणीच्या प्रारंभी, उत्तरवादीचे विद्वान वकील सेठ प्रेमचंद यांनी प्राथमिक आक्षेप घेतला होता की हे अपील सक्षम नव्हते आणि दोन्ही पक्षांचे म्हणणे ऐकून घेतल्यावर, आम्हाला असे वाटते की आक्षेप योग्य आहे.

श्री महंथ हरिहर गिर विरुद्ध आयकर आयुक्त, बिहार आणि ओरिसा[१] या प्रकरणात पाटणा उच्च न्यायालयाच्या विशेष खंडपीठाने असा निर्णय दिला होता की, आऊकर आयुक्तांना प्रकरण नमूद करण्याचे निर्देश देण्यासाठी आयकर कायद्याच्या कलम ६६ (३) अंतर्गत केलेल्या अर्ज (आमच्यासमोरील कायद्याच्या कलम २१ सारखीच तरतूद) फेटाळण्याच्या उच्च न्यायालयाच्या आदेशावर पाटणा उच्च न्यायालयाच्या एकस्व पत्राच्या खंड ३१ अन्वये हिज मॅजेस्टी-इन-कौन्सिलकडे कोणतेही अपील करता येत नाही. त्या प्रकरणात, या विषयावरील संपूर्ण कायदा स्पष्टपणे आणि निष्काळजीपणे हाताळण्यात आला होता आणि असे निदर्शनास आणून देण्यात आले की, अपीलकर्त्याने उद्धृत केलेल्या प्रकरणात लाहोर उच्च न्यायालयाच्या पूर्णपीठाने घेतलेल्या दृष्टिकोनाचे इतर अनेक उच्च न्यायालयांनी समर्थन केले नाही आणि जेव्हा हे प्रकरण प्रिवी कौन्सिलसमोर आले तेव्हा प्रिवी कौन्सिलनेही

2ए. आय. आर.१९३३ पी. ओ. १९८

त्याच्या योग्यतेबद्दल कोणतेही मत व्यक्त करणे टाळले. आमच्या मते, पाटणा प्रकरणात व्यक्त केलेले मत योग्य आहे.

१. ए. आय. आर. १९४१ पाटणा, २२५

पाटणा उच्च न्यायालयाच्या एकस्व पत्राचा खंड ३१, ज्याच्या बळावर अपीलकर्ता उत्तरवादी उपस्थित केलेल्या प्राथमिक आक्षेपाला विरोध करतो, तो अशा प्रकारे आहे :-

"आणि आम्ही पुढे आदेश देतो की, फौजदारी अधिकारक्षेत्र नसलेल्या कोणत्याही प्रकरणात, पाटणा येथील उक्त उच्च न्यायालयाच्या कोणत्याही अंतिम न्यायनिर्णयावर, हुकूमनामा किंवा आदेशावर, सदर उच्च न्यायालयाच्या किंवा कोणत्याही खंडपीठाच्या न्यायालयाच्या न्यायाधीशांनी मूळ अधिकारितेचा वापर करून दिलेल्या कोणत्याही अंतिम न्यायनिर्णय, हुकूमनामा किंवा आदेशावर, ज्यावर १० व्या खंडात समाविष्ट असलेल्या तरतुदींनुसार उक्त उच्च न्यायालयात अपील करता येत नाही, त्यावर कोणतीही व्यक्ती किंवा अनेक व्यक्ती, आमच्या किंवा त्यांच्या प्रिवी कौन्सिलमध्ये, आमच्याकडे, आमच्या वारसदारांकडे किंवा उत्तराधिकाऱ्यांकडे अपील करू शकतात : परंतु, कोणत्याही परिस्थितीत, विषयाधीन रक्कम किंवा प्रकरण दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी नसणाऱ्या रकमेची किंवा मूल्याची आहे किंवा अशा न्यायनिर्णयात, हुकूमनाम्यात किंवा आदेशात प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे, दहा हजार रुपयांपेक्षा कमी किमतीची मालमत्ता किंवा त्या रकमेचा काही दावा, मागणी किंवा प्रश्न समाविष्ट आहे; किंवा अपीलावर किंवा अन्यथा वर नमूद केल्याप्रमाणे दिलेला आदेशावरील, इतर कोणत्याही अंतिम न्यायनिर्णयावर, हुकुमनामा किंवा आदेशावर, जेव्हा हे उच्च न्यायालय, हे प्रकरण आमच्याकडे अपील करण्यासाठी योग्य आहे, असे घोषित करते.

या खंडातील तरतुदी लागू करण्यासाठी, प्रथमतः, अपीलाखालील आदेश हा अंतिम आदेश आहे; आणि दुसरे म्हणजे, तो उच्च न्यायालयाच्या मूळ किंवा अपील अधिकारक्षेत्राचा वापर करून पारित करण्यात आला होता, हे दर्शाविणे आवश्यक आहे. खंडाच्या अंतिम भागातून दुसरी आवश्यकता स्पष्टपणे पुढे येते. आम्हाला असे वाटते की या प्रकरणात ज्या आदेशाविरूद्ध अपील केले गेले आहे, तो अंतिम आदेश मानला जाऊ शकत नाही, कारण तो स्वतःच्या बळावर पक्षांच्या हक्कांना बाधा आणत नाही किंवा प्रभावित करत नाही. बिहार विक्री कर अधिनियम कलम २१ अंतर्गत उच्च न्यायालयाला केवळ उपस्थित केलेल्या कायद्याच्या प्रश्नावर निर्णय घेणे आणि त्याच्या न्यायनिर्णयाची प्रत महसूल मंडळाला पाठवणे आवश्यक आहे. त्यानंतर उच्च न्यायालयाच्या न्यायनिर्णयाच्या पार्श्वभूमीवर महसूल मंडळाला हे प्रकरण निकाली काढावे लागते. हे खरे आहे की मंडळाचा आदेश उच्च न्यायालयाने योग्य कायदेशीर स्थिती म्हणून जे सांगितले आहे त्यावर आधारित आहे, परंतु वस्तुस्थिती अशी आहे की स्वतः उच्च न्यायालयाच्या आदेशामुळे पक्षांच्या हक्कांवर परिणाम होत नाही आणि या प्रकरणातील अंतिम आदेश हा शेवटी महसूल मंडळाद्वारे पारित केलेला आदेश आहे. हा प्रश्न टाटा आयर्न अँड स्टील कंपनी विरुद्ध मुख्य महसूल प्राधिकरण, मुंबई[१] मध्ये पूर्णपणे हाताळला गेला आहे, ज्यामध्ये लॉर्ड एटकिन्सनने निदर्शनास आणून दिले की उच्च न्यायालयाने दिलेला आदेश केवळ सल्ला देणारा होता आणि इन रे नाईट अँड द टॅबरनेकल पर्मनंट बिल्डिंग सोसायटी[२] मध्ये लॉर्ड एशरची खालील निरीक्षणे उद्धृत केली होतीः

" केंटच्या एकतर्फी काउंटी कौन्सिलच्या बाबतीत, जेथे कायद्याने अशी तरतूद केली आहे की, प्रकरण न्यायालयाच्या निर्णयसाठी नमूद केले जाऊ शकते, तेथे असा निर्णय देण्यात आला की,

१. ५० आय. ए. २१२

२. [१८९२] २ क्यू. बी. ६१३, ६१७ वर

जरी भाषा प्रथमदर्शनी असे सूचित करू शकते की निकाल किंवा आदेशाच्या समतुल्य असणे आवश्यक आहे, तरीही संदर्भाकडे पाहिले गेले तेव्हा असे दिसून आले की अपील करण्यात आलेल्या न्यायालयाची अधिकारिता केवळ समुपदेशनाची होती आणि न्यायनिर्णय किंवा आदेश देखील मानले जाऊ शकत नाही.

असेसुद्धा मानले जाऊ शकत नाही की, हा आदेश या प्रकरणात उच्च न्यायालयाने मूळ किंवा अपील अधिकारक्षेत्राचा वापर करून पारित केला होता. उच्च न्यायालयाच्या अपील अधिकारक्षेत्राचा वापर करून हे प्रकरण उद्भवले असा युक्तिवाद केला जात नाही, कारण त्यापुढे कोणतेही अपील नव्हते. तसेच, योग्यरित्या सांगायचे तर, उच्च न्यायालयाच्या मूळ अधिकारक्षेत्राचा वापर करून हे प्रकरण उद्भवले असे म्हटले जाऊ शकत नाही, जसे की, ज्या प्रकरणात संदर्भ दिला होता त्या प्रकरणात लाहोर उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांनी म्हटले होते, कारण सर्व मूळ खटले आणि कार्यवाही जशी सुरू व्हायला हवी तशी उच्च न्यायालयात कार्यवाही सुरू झाली नव्हती. परंतु उच्च न्यायालयाने बिहार विक्री कर अधिनियम स्पष्ट तरतुदीनुसार हे प्रकरण हाताळण्याचे अधिकारक्षेत्र मिळवले. त्यामुळे या प्रकरणाचा गाभा असा आहे की उच्च न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र केवळ समुपदेशनाचे होते आणि ते मूळ किंवा अपीलिय अधिकारक्षेत्र नव्हते.

या दृष्टिकोनातून, अपील फेटाळले जाणे आवश्यक आहे, जरी पक्षकारांचे म्हणणे ऐकून घेतल्यावर, आम्हाला असे वाटले की, जोवर अपीलकर्त्याने कायद्याच्या कलम ७ च्या आवश्यकतेनुसार नोंदणी केली होती, आयुक्त आणि महसूल मंडळासह विक्री कर प्राधिकाऱ्यांनी अपीलकर्त्यावर कायद्याच्या कलम १०(५), जे या प्रकरणात लागू होत नव्हते, त्या अन्वये दंड ठोठावण्यात चूक केली होती.

अशा परिस्थितीत, अपील फेटाळताना आम्ही खर्चाबाबत कोणताही आदेश देत नाही.

अपील फेटाळले.

अपीलकर्त्याचा प्रतिनिधीःआर. सी. प्रसाद.

उत्तरवादीसाठी प्रतिनिधीःपी. के. चॅटर्जी.

x-x-x-x

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x